

Leeu'd maai'lm

- LEU'DD -

Ķ E E ' R J T E E I: HANNA-MAARIA KIPRIANOFF & TUULI MALLA
SÄI'MM – SAA'MI SÄI'MMÖS 2021

Täk koumm sagstõõllmõõžž po'htte tiõttu koumm jee'resnallšem ĳiõččâmvue'jj tõzz, što mii lij leu'dd. Tã'st lie koumm leu'ddčie'pp va'sttõõzz täin kõõččmõõžžin leu'ddjeei Hanna-Maaria Kiprianoff da Zoya Nosova di musikkãaum, tu'tĳķeei Marko Jouste. Vãä'ldem mainstãttmõõžžin:

Marko Jouste: "Leeu'din aštõõlât šõddmõõžžid da leeu'di mainnãz täãu'jben lie liŋkkãn puãrrsab puõlvvõõggi jie'llma ouddmiãrkkãn vããžnai šõddmõõžžin le'be tõ'st, što mã'htt piãr lij alttuum." - Zoya Nosova: "Mon kã'l ku'llem leeu'did ju'n te'l ko võl le'jjem jie'nn čããu'jest. Su'st leãi šioõgg jiõnn, šioõgg mošt da son tiõ'di mããŋgid leeu'did." - Hanna-Maaria Kiprianoff: "Vãimstan tuãivam, što puõ'tti puõlvvõk da tõk kook puã'tte tõn mãŋŋa vuãi'tte kaunnãd musikkmainnsid še da nããi't leeu'd juãtkķe'čče puõlvvõõggãst puõlvvõ'ķķe."

HANNA-MAARIA KIPRIANOFF, leu'ddjeei. Snimldõk: Kati Eriksen

Mii tuu miõlãst lij leu'dd?

Leu'dd lij musiikklaž maainãs.

Kuã'ss ton vuõss vuãra kuu'liķ leeu'd?

Mon ku'llem leeu'd vuõssmõs vuãra pã'rnnpooddãst ko äkk da äã'jj vuã'bb ištãd orru ĳeãssa äãi't åãlgepã'lnn. Tõt leãi samai heãrvvai. Tõn äãi'j mon jiõm teãttam, što leãi-a tõt leu'dd avi reãkkmõš (virss). Tõt leãi õõmãsnalla põõlteei nu'tt što tattuk mõõnnãd čioõgg tuãkka, što jiõk kuulče tõn, leša pãkk leãi kuuitãg årsted da kuvddled tõn. Ko mon vuõrãsoomžen si'rddem Če'vetjãurra, tãt mošt pã'rnnpooddãst puõ'di mu'nne miõ'lle, ko ku'llem leeu'd – naa, vot!

Kuã'ss da mã'htt ton aa'ljid leu'ddjed jiõčč?

Tõt šõõddi 2014 Sãmi Jienat laauljooukin. Vuõššãn tõt leãi mã'te pãkk da leu'ddjummuš leãi mu'nne siõmmna jããkkas. A kuuitãg siõmmnai siõmmnai tõ'st äã'ljee'l leu'dd lij

puättam ravvsubun da ravvsubun muu jie'llma. Aalgâst mon juurdčem: "Oi, vie'kk̄tet, mon jiôm silttâd tuejjeed tän", leša tō'st leu'ddjummuš kuuitâg aa'lji.

*Lij-a tu'st miōlâst mii-ne leu'dd, mii lij tu'nne samai vääžnai?
Vuaitak-a mainsted tō'st mi'jjid?*

Možât Ohssni leu'dd, mõõn mon vuõššân mätt'tō'ttem leu'ddjed. Tâid lee'd, što ânn'jōžāi'j puk leeu'd, koid mon jiōčč̄ k̄ee'rjtam, lie mu'nne vääžnmōs. Ōōut leeu'd leām k̄ee'rjtam muu maaddârääkk pirr. Leu'dd aa'lji pâi suu pirr, leša tōzz puō'tte mie'ldd vōl muu äkk da suu vuä'bb še. Tōt maainast tō'st ko k̄ie'sseš raajid, nu'tt što piârri jou'dde čorru k̄uei'mm k̄uei'msteez jie-a teättam ni mõõn nu'bb nuu'bbin. Tān mainnâz leām nāi't kuullām da tän pāi'k̄ vuäžžam jōnn ōhttvuōđ tunâlmma mõõnnâm ruāđivui'm. Seämma ääi'j ko išt̄tâd âârram pe'ssertuâjaid tuejje'mmen tāk maaddârääkk puä'tte muu pa'ldde.

Mâi'd ton tuäivak, što puō'tti äi'ḡḡ pohtt leeu'did?

Tuäivam, što leeu'din šâ'dde šuurab miârkk̄tōs juō'kk̄peivvsaž jie'llmest. Väimstan tuäivam, što puō'tti puōlvvōk da tōk kook puä'tte tōn mânḡa vuäi'tte kaunnâd musikkmainnsid še da nāi't leeu'd juätk̄je'čče puōlvvōgḡâst puōlvvō'k̄ke.

ZOYA NOSOVA, leu'ddjeei (familja Semyakina)

Mon šō'ddem Zapadnya Litsast. Muu ceâlai piâr leäi Motovo siidâst, pâi muu äkk leäi šōddâm Peäccmest. Muu ä'jj leäi **Nikita Andreevich Ageev**; da suu kaav leäi **Marfa Evseevna Efremova**. Muu ää'jjest le'jje jiānnai pāarna. Muu jie'nnest še le'jje jiānnai pāarna. Mon leām piârri ōtmlāagḡad pāarnaž da pâi mon leām veâlâinn jie'llmest. Vuõššân mij jâlstim Titovkast. Te'l leäi kolhoosäi'ḡḡ. Tōn mânḡa mij siirdčōōđim 1940 Osmus kolhoo'se Tuallām joogḡ riddu. Tā'ben âaraim vāain loopp rājja. Åā'n mon leām jeältōkooumaž da jeālam ōhttu. Muu pāarna šō'dde vuōrâsooumžen, ha'ŋk̄kee škooutōōzz da näittlō'tte. See'st lie pāarna. Mu'st lie koumm niōđpāarna, ōhtt âä'lj â'ḡḡ da ōhtt âä'lj âä'lj nijdd.

Mii tuu miōlâst lij leu'dd?

Ouddâl puki leu'dd lij laaul, mii lij rajjum da suōmmuum mii-ne šōddmōōžž̄ pirr ouddmiârkkân tōn diōtt, ko mii-ne jiijjâsnallšem šâdd. Ōhtt laulli lij rajjum tō'st, što mä'htt Ruõšš̄ valenkis (käätnak̄) i'lmstō'vve Risttkedda. **Anna Ivanovna Gerasimova** k̄ee'rjti laulli suu ää'jj da ääkk pirr. Ōhtt laaul maainast tō'st, ko **Anisim Alexeevich** mõõni Songel sijdde ōōut nuōr niōđ̄ kaaunōōttâm da näittlōōttâm diōtt. Ōhtt luujääuraž leu'dd maainast k̄ue'htt neezni pirr kook le'jje kuārri da vōl kääi'm še. **Anastasia Tikhonovna Gerasimova** k̄ee'rjti tōn. Mij jie'nnkiōl i'lla teānab sarnnum, leša leeu'din tōt seill. Mātmešt mon leu'ddjam pâi tōn diōtt, što leeu'd seilla muu mooštast.

Kuä'ss ton vuõss vuâra kuu'lik̄ leeu'd?

Mon kâ'l ku'llem leeu'did ju'n te'l ko vól le'jjem jie'nn čâáu'jest. Su'st leäi šioġġ jiönn, šioġġ mošt da son tiõ'di määngid leeu'did. Muu muu'stee'st jeä'nn leu'ddji puk ääi'j. Mon jiöm leäku jiõčč raajjâm leeu'did, leša aa'ljim leu'ddjed **Ula Grafi** proje'kt ääi'j 1998-2000. Te'l **Anfisa Gerasimova** leäi äiggam mätt'ted leeu'did saa'mid Verkhnetulomskiy siidâst, leša ij kuuitâġ pâsttam, de uu'di tee'kstit mu'ne. Mon mätt'tõ'ttem tõi da aa'ljim leu'ddjed. Mon jiöm tie'd, što mõõz son jiõčč ij vuäittam tuejjeed tön. Son pâi tõiġji: "Jiöm vuei't, jiöm pââ'st." Tõt kâ'l leäi žaa'll. Son leäi ju'n vuâlla kee'rjtam suâppmõõžž da su'ne le'jje ouddam määu's še tõi diõtt. Mij mätt'tõõđim tõi poluzerskiy da natozerskiy leeu'did seämmannalla ko **Anisim Alexeevich** laulli. Tãn mânġa mij vuõ'ljim fe'sttvaa'le Olenegorsk gâarda ko'st mij vuäžžaim cisttkee'rjid da škîâġkid.

Lij-a tu'st miõlâst mii-ne leu'dd, mii lij tu'ne samai vääžnai? Vuäitak-a mainsted tõi'st mi'jjid?

Mon tu'kġkääm leeu'dest Anisim Alexeevich Efremoov pirr. Son lij Mää'rf ruätt. Mon čuu't vo'sttjam tãn leeu'd. Tõt maainast tõi'st ko Anisim vuõ'ljij Songel sijdde õõt niõđ kaaunõõttâm diõtt da ääigai näittlõõttâd suin. Leša su'st leäi ju'n laagġlaž kaav da õmmgaž. Peäccam oummu ra'jje tä'st leeu'd.

Mâi'd ton tuäivak, što puõ'tti äi'ġġ pohtt leeu'did?

Naa, mākam tuäiv mu'st lie? Mon jiöm teänab raai leeu'did, ko mu'st jie leäku šioġġ maacc. Ko'st mon tõi kaaunčem? Änn'jõžääi'j puk lie jee'resnalla ko ouddâl ääi'j da mon jiöm ääig kee'rjtad tõi'st. Možât mon tuejjääm tön kuä'ss-ne puõ'tti ääi'j. Mee'st lie jiännai leeu'd. Mon teâđam õõt samai šioġġ leeu'd. **Feodor Sergin** raaji tön da tõt maainast nākam põõrtâst, ko'st i'lleämma laakk. Aksiniya äkk vuâmmši, što Määrf i'lleämma dâama. Son kõiġji Agafiya nõmmsaž niõđâst: "Vuei'nniġ-a Määrf? Kooz son mõõni?" Agafiya va'sttii: "Jiöm vuäinnam suu jiöm-ga tie'd, što kooz son mõõni." De Aksiniya teävõõđi da mõõni vue'bbes Tatiana ârra da kõiġji: "Tatiana, vuäbbam, säärn mu'ne leäi-a Määrf tääi'ben?" Tatiana va'sttii, što Määrf ij leäku leämma tâ'ben. Nu'tt son jiõ'li jee'res põõrtin, leša ij kaunnâm Määrf. De sörġg son vuõ'ni laagġte'mes põõrt da mõõni tok. Vot, Määrf vuõddmines leäi tâ'ben. Mon tu'kġkääm tãn leeu'dest da mu'st fe'rttai mättjed tön.

Lij-a mii-ne jee'res ton vól täättak sārnnad?

Mâi'd-ba jee'res mon säärnčem? Mu'st i'lla ni mii jee'res lââ'zztemnalla. Mon leäm ju'n miâlggâd puä'res. Leeu'd lie muu mooštast. Te'l ko jiöm vuei't jeä'kġkää nâakkeed, ää'lgam mušttled vuä'mm ääi'j. Mon tu'kġkääm leeu'dest mii maainast pomor-ruõšš (ruõšš kaupjõs) pirr. Tõt lij mu'ne čuu't miõ'lle. Õ'htešt pomor-ruõšš, kook le'jje leämma miârâst, puõ'tte riddu da jâlste Titovka vuu'dest. Sij mõ'ne säunna, vue'stte mie'lġ da sa'hti päaikla oummi da nâärve niõđid, što vuäitče poppâ'tted si'jjid. Leu'ddraajji säärnai, što niõđ jie õõlg mõõnnâd pomor-ruõšš põõrt räi. Sij sarnnu niõđid, što pomor-ruõššin le'jje rä'sġġ da hue'nn porjâz de sij vönnâz le'jje vuä'mm da sij ääir le'jje taibbâm da hue'nn.

MARKO JOUSTE, musikkåaum da musiikk tu'tġkeei

Mon leäm tuâjast Oulu Universiteet Giellagas instituuttâst. Leäm reâuggam juõ'kknallšem Sää'm-musiikk mie'ldd 1990-låågg loopp räa'jest. Vuõssmõs musikkjooukin Vildas mij raajim koom a'lbuum. Tãn mânŋa Ulla Pirttijärvi & Ulda, da Suõmmkar lie leämma aktiivla.

Mii tuu miõlâst lij leu'dd?

Tu'tkkeei miõlâst leu'dd lij musikknallšem da tiivtnallšem maainâs mõin sã'mmla po'hte ou'dde sij jurddjid, tobddmõõžžid da lie õhtvuõđâst kõskkneen. Leeu'din aštõõlât šõddmõõžžid da leeu'di mainnâz tääu'jben lie liŋkkân puärrsab puõlvvõõggi jie'llma ouddmiârkkân vääžnai šõddmõõžžin le'be tõ'st, što mä'htt piâr lij alttuum. Leeu'd tääu'jben mainste jee'res oummui jie'llem pirr, däs reäkkmõõžž (viirs) kiõtt'tä'lle persoonlaž da lo'sses aa'sšid jee'resnallšem tee'mi se'st. Veeidõs kulttuur õhtvuõđâst vuei'ttep sãrnnad, što leu'dd šãdd Saa'mi da Ruõšš-Ka'rjel traditioin Reddviõstâr Ruõššjãnnmest. Mõõnni låai ee'jji ääi'j leu'dd lij mottjam pãi õhtsažkãã'dd se'st čuä'jtum šõddmõõžžin, čuä'jtum õõlmãs performaansin še ouddmiârkkân konsee'rtin da a'lbuumin.

Kuä'ss ton vuõss vuâra kuu'liķ leeu'd?

Mon ištãd orrum Tampere Universiteet Ethnographic arkiivâst da kuvddlem juõ'kknallšem vuä'mm liãnttummsid 1990-låågg looppâst. Sã'mmlai materiaolid da leeu'did le'jje mie'ldd še. De mon le'jjem riãššmen Tampereest 1998 Saa'mi čea'ppvuõđpee'vid 'Vilda vuoignã davvin'. Telakka da mij kããččaim tok **Elias Moshnikooff** õõutsãã'jest **Henna Mäkin** leu'ddjem diõtt. Jie'llikartt 'Henna leu'dd' leäi äi'dde i'lmstõõvvãm. Ko mon mainstem arkiivâst Ee'lljain leeu'di pirr, vuäžžaim tie'tted, što **Anastasia Moshnikoff** leäi jeállam ku'kes ääi'j Ee'llj piãrrjivui'm, leša Ee'lljast jiõčč i'leäm ni õõut liãntad. Mon lã'ppeem vie'kkted tãn ää'sšest da tõ'st aa'lji muãnnai õhtsažtuãjj, mii pi'stti älddsin låai ee'kked. Mij raajim čõõđtõõzz jooukin, koozz ko'lle muu da Ee'llj lãã'ssen võl **Seija Sivertsen**.

Kuä'ss da mä'htt ton aa'ljid reâuggad leeu'divui'm?

'Maaddãräã'jji leeu'd' a'lbuum õlmstã'ttempooddâst mij koomãs leu'ddjim 'Ķikkãm låaddaž leu'dd'. A'lbuum čõõđtemporeez õhtvuõđâst mij mainstiim leeu'di siiskõõzzi pirr da mon alttiim ķee'rjted mušt̃tu da tu'tkķeed di jerreed tõõi melodaid. Ko kuvddlem arkiivâst määŋgi vuä'mm määstri leeu'did, tõt uu'di mu'nne jiãnnai teãđaid leeu'di da leu'ddjem pirr. Ko mon lã'ddli'žžen leäm vuäžžãm nãäi't jiãnnai teãđaid tãin liãntin, tu'mmjem što ođđ saa'mi puõlvvõk õõlgči kuullãd tõid še. De materiaali mã'ccem lij leämmaž tõ'st ooudãs vääžnmõs vuãđđjuurd da mã'ŋŋlest tuãjj še ouddmiârkkân Oulu Universiteet Giellagas instituuttâst da Saa'mi Arkiivâst.

Lij-a tu'st miõlâst mii-ne leu'dd, mii lij tu'nne samai vääžnai? Vuäitak-a mainsted tõ'st mi'jjid?

Anastasia le'be Näskk Moshnikooff leeu'did mon toobdam pue'rmõsãn da čuu't tu'kkããm tõin. Mon leäm kuvddlam tõid nu'tt jiãnnai da E'llj lij mainstam mu'nne tõõi tuãggain. Leeu'di mainnâz lie vaikkteei da tõid čuä'jtet määŋgnallšem sãrnnmõõžž äã'bĩkin da symbolivui'm. Lij pue'rr da hãã'sķes juurd, što narood moošt da vue'jj vuei'tet pu'htted ou'dde lãäulee'l. Tãn lãã'ssen määŋgin leu'ddjain lie hãã'sķvuõđ jeã'rben tõn diõtt ko leeu'd looppâst tääu'jben kommentãã'stet mu'vddem-ne čãlmmapãššneeĩ sãrnnmõõžžin.

Mâi'd ton tuäivak, Što puõ'tti äi'gğ pohtt leeu'did?

Ko mon tu'tkķeem leeu'did, tõi sââ'jj kuâsttai lee'd siõmmna pe'cclaž. Arkiiv leânttummšin leämma vuä'mm määstar da leu'ddčie'pp le'jje ju'n mõõnnâm tunâlmma, jie-a 2000-låågg aalgâst kaunnâm nuõrab oummu saa'mi leu'ddjummuž ooudâsviikkâm vääras. Seu'rrjeei lååi ee'jj ääi'j le'jje kuuitâg ju'n šõddâm ođđ leu'ddjeeipuõlvvök da leeu'd le'jje älggam kie'ssed čuu't nuõrab sä'mmlai miõl. Nääi't muu tuäivv leäi ju'n šõddâm tuõttân!

Lij-a mii-ne jee'res ton võl täättak särnnad?

Leu'dde le'be leu'ddest hâ't siõmmna, tät puk lââ'zzat maai'lm leeu'did.

